

<p>מדינת ישראל משרד החינוך</p> <p>ראמ"ה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך</p> <p>המזכירות הפדגוגית</p>	<p>עברית</p> <p>לכיתה ח</p> <p>חוברת טקסטים</p>
---	--

טקסט ראשון

תלבושת אחידה בבתי ספר

מעובד לפי מאמרו של רננה כהן ובר גולדגרט, "תלבושת אחידה בבתי ספר בישראל", אתר *ie.jk* ישראל – המדריך לחברה הישראלית, 31/8/2011

הקדמה

בחרנו לעסוק בנושא התלבושת האחידה מפני שנושא הלבוש קרוב ללב שתינו. מצד אחד אנו אוהבות "להתלבש" ולבטא את עצמנו דרך הבגדים, אוהבות אופנה ו"טְרֵנְדִים" עדכניים, לכן טבעי שנראה בתקנת התלבושת האחידה תקנה מיושנת שאינה מתאימה לימינו. מצד שני אנחנו סטודנטיות להוראה ומורות לעתיד, המאמינות שיש חשיבות לסדר ולארגון של ההופעה החיצונית בבית הספר באמצעות קוד לבוש.

קוד לבוש הוא מערכת של כללים הקובעת את אופי לבושו של אדם במצבים מסוימים. קוד הלבוש עשוי לכלול תיאור מדוקדק של פרטי הלבוש הנדרשים, כמו מדי צבא, ומנגד הקוד עשוי להותיר לאדם מידה רבה של חופש בחירה.

במדינות רבות בעולם קיים קוד לבוש בבתי הספר, המחייב את התלמידים בלבישת תלבושת אחידה. התלבושת קבועה בתקנון בית הספר וידועה לתלמידים כאחד מחוקי ההתנהגות ומכללי המשמעת של בית הספר. קוד הלבוש מגדיר לתלמידים מה ללבוש, איך ללבוש ומתי ללבוש. הגדרות התלבושת האחידה משתנות ממוסד חינוכי אחד לַמְשָׁנָהוּ בהתאם לתרבויות ולאוכלוסיות שונות בארץ ובעולם ובהתאם לאופנות ולמוצרים הקיימים בשוק.

תלבושת אחידה בארצות הברית

בחברה האמריקנית נוטים לייחס חשיבות ליכולת האישית של כל ילד ומאמינים בשמירת

15 הייחודיות של כל אדם, בקבלת האחר ובמתן חופש ביטוי. רבים מן האמריקנים מאמינים שאחת הדרכים להקנות לאדם ערכים להקנות לאדם ערכים היא על ידי מתן חופש בבחירת הלבוש. לפי גישה זו, רק בתי ספר מעטים בארצות הברית מנהיגים תלבושת אחידה רשמית. עם זאת יש המאמינים שלכל חופש צריך לדעת להציב גבולות, לכן בתי ספר רבים מחליטים לבחור קוד לבוש המגביל את לבוש התלמידים בצורה מסוימת. בדרך כלל קוד הלבוש כולל מגבלות של חשיפת גוף שאינה נאותה. הנהלת בית הספר אוסרת על התלמידים להגיע בבגדים מלוכלכים, קרועים, גזורים או שיש בהם חורים. בשנים האחרונות החלו להנהיג קוד לבוש מוקפד יותר בבתי הספר. בדרך כלל הבנים נדרשים ללבוש חולצת צווארון ומכנסיים עם חגורה, הבנות נדרשות ללבוש חולצת צווארון ומכנסיים או חצאית באורך מסוים.

תלבושת אחידה ביפן

25 החברה היפנית אינה מעודדת יוזמה אישית וחשיבה עצמאית. בתי הספר ביפן נוקטים גישה של "חינוך עם פיקוח ושליטה", המשתקפת במשטר קפדני ונוקשה בבתי הספר היפנים. אפשר לראות את ביטוייה של גישה זו גם בתלבושת האחידה שנקבעה בהם. התלבושת המסורתית לבנים בתיכון היפני היא בסגנון צבאי ולבנות בסגנון מלחים. עם השנים יותר ויותר בתי ספר ביפן החלו להיות מושפעים מהמערב, ואימצו לעצמם סגנון לבוש הדומה לסגנון המערבי, הכולל חולצה לבנה ועניבה, ז'קט שעליו סמל בית הספר, מכנסיים מחויטים או חצאית, נעליים וגרביים.

30 אפשר לומר שקיים הבדל גדול בין מערכת החינוך האמריקנית ליפנית, מאחר שהאמריקנית מלמדת את התלמידים לכבד את הייחודיות של כל אחד, והיפנית מלמדת לציית לכללי הקבוצה.

תלבושת אחידה בישראל

35 במחצית הראשונה של המאה ה-20 התלבושת בבתי הספר בישראל הייתה אחידה במלוא מובן המילה, כולל כפתורים, סרטים, קישוטים וכדומה, ללא מקום לאלתורים. הקפידו בה עד הפרט האחרון, ברוח החינוך הקפדני והנוקשה של הימים ההם. הדבר עלה בקנה אחד עם האיסור לפנות למורים בשמם הפרטי (הם כונו "אדון" או "גברת") ועם החובה לקום עם הפנסם לכיתה. גם הרעיונות הציוניים השפיעו על אופיה של התלבושת האחידה בארץ. בכמה בתי ספר הנהיגו מדי חֶאקִי¹ כתלבושת אחידה לבנים כדי להמחיש את חשיבות הערכים הלאומיים. הבנות לבשו שמלות בצבע תכלת בעלות צווארון לבן כצבעי הדגל. התלבושת שיקפה את הצניעות החלוצית, את השייכות הקהילתית ואת האחוה.

40 בשנות ה-70 הותר מעט הרסן. במקום תלבושת המוגדרת עד הפרט האחרון ניתן קוד כללי של צורה ושל צבע ולראשונה הותר ללבוש גם מכנסי ג'ינס. כך נשבר הקו האחיד והתאפשרו אלתורים וחריגות קלות.

¹ מדי חֶאקִי הם מדים בצבע חום-אפור, שאותם לובשים חיילים וחניכי תנועות נוער אחדות.

45 עם השנים התפתחה גישה שהעמידה את הפרט ואת ייחודו במרכז, ובעקבות זאת התלבושת האחידה החלה להיתפס כדבר הפוגע בייחודו של התלמיד ובחופש הביטוי שלו. על רקע זה התנהלו עימותים רבים בין תלמידים למורים, ובמהלך שנות ה-80 וה-90 של המאה ה-20 החליטו רוב בתי הספר לבטל את התלבושת האחידה.

בשנות האלפיים חלו שוב שינויים בגישה לתלבושת אחידה. בשנת 2004 (תשס"ד) המליץ משרד החינוך על חזרה לתלבושת אחידה בכל בתי הספר בארץ. לפי ההמלצה נדרש כל בית ספר לקיים הליך חינוכי דמוקרטי שבו יהיו מעורבים צוות בית הספר, התלמידים וההורים, ובסופו יוחלט אם לאמץ תלבושת אחידה.

בשנת 2011 (תשע"א) הכריז גזעון סער, שכיהן באותה התקופה כשר החינוך, על חיוב תלבושת אחידה בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים. החלטת שר החינוך התגבשה לאחר שנועץ בין היתר עם נציגות ארגוני ההורים מרחבי הארץ, עם נציגי מועצת התלמידים הארצית ועם בכירי משרדו.

לסיכום, אפשר לומר כי סוגיית התלבושת בבתי הספר היא נושא טעון לאורך השנים עד היום. אופייה וחוקיה של התלבושת האחידה שונים ממקום למקום, מבית ספר למשנהו, בין אוכלוסיות ובין תרבויות.

תלמידים בתלבושת אחידה בישראל

טקסט: © כל הזכויות שמורות למחברות.
תמונה: עיבוד מתוך אוסף דני רז. באדיבות בית הספר הריאלי העברי בחיפה.

טקסט שני

שעתם היפה: על נעורים והתנדבות

מעובד לפי מאמרה של פרופ' ציפורה מגן, "שעתם היפה: על נעורים והתנדבות", אתר התנדבות בישראל, 31/3/2009

"הנוער הוא הסיכוי הנצחי לאושר של האנושות."

מרטין בובר²

המחקר והספרות, אמצעי התקשורת, מערכת החינוך, גם ההורים – כולם מרבים לעסוק בתיאור מאפייני ההתנהגות המדאיגים והבעייתיים של מתבגרים: התרכזות בעצמם, חומרנות, אלימות גואה, ניכור וחוסר אכפתיות. בסחף הזה כמעט נעלמים מתודעתנו הגילויים החיוביים והאנושיים של בני הנוער.

5 מעט מאוד ידוע לנו על מתבגרים המתעניינים בנושאים חברתיים, המתלבטים בשאלות מוסריות וערכיות, המוכנים להושיט יד מסייעת ולהתנדב "בלי חשבון". מעט מדי ידוע לנו על בני נוער המתנדבים לעשייה קשה ומורכבת, כשהם מנסים להביא שמחה ללבם של קשישים בודדים, כשהם מתמסרים לחיזוקם של ילדים הסובלים ממוגבלויות, או כאשר הם פועלים לקידום איכות הסביבה.

10 במילים אחרות: שעתם היפה של צעירים אלה נסתרת מאתנו כמעט לחלוטין. האם מפני שהתנהגות זו נדירה, או שְׁמָא עֵינֵינוּ מתמקדות רק בגילויים השליליים של התנהגות בני הנוער?

² מרטין בובר – חוקר ופילוסוף יהודי. חי בשנים 1878–1965.

15 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45

אנו כמורים, כהורים, כמטפלים, עומדים לא פעם נבוכים מול משאלות מנוגדות ומסורים
 סותרים של המתבגרים: מצד אחד הרצון להיות לבד, עם עצמם, ושאיש לא יטריד אותם,
 מצד שני הצורך להיות עם אחרים, להשתייך. מחד גיסא ההתנגדות לסמכות ולתלות, הרצון
 בעצמאות, ומאידך גיסא הצורך החזק כל כך שיתייחסו אליהם, שישומו לב אליהם, שיגלו
 בהם עניין. מצב רוח מרומם הופך כהרף עין לדכודך; אדישות וחוסר התחשבות מפנים
 מקומם לפתע להתלהבות ולרצון לתרום ולעשות; רגע אחד כעס עצור ובעיטות לכל עבר,
 ומיד אחריו גילויים של רוך, רגישות ודאגה לאחר. נשאלת השאלה: מי הם בני הנוער ומה
 בעצם הם רוצים?

במחקרים שנערכו בקרב מתבגרים מתרבויות שונות נבחנו השאלות האלה: האם מסוגלים
 מתבגרים ליטול על עצמם מחויבויות חברתיות ולתת מעצמם למען רווחתם של אחרים,
 ואם כן, עד כמה?

מניתוח תשובותיהם של יותר מ-3,500 בני נוער התברר כי יותר משליש הביעו משאלות
 הקשורות רק לחייהם הפרטיים ללא כל זיקה לאדם אחר או לעשייה כלשהי. לעומתם,
 כשליש מהמתבגרים הביעו רצון מפורש לעשות גם למען רווחתם של אחרים, לשרת את
 המדינה, לתרום זמן, לסייע לאנשים במצבי קושי ולעשות למען אושרם של בני גילם. זאת
 ועוד, בכל המחקרים נמצא כי אותם צעירים שהביעו רצון לעזור, להתנדב ולתרום היו גם
 אלה שדיווחו על חוויות של אושר, שמחה והתרוממות רוח. נראה כי חיפוש אחר אושר
 אישי אינו בא בהכרח על חשבון מחויבות לאחרים, וכי הנכונות לפעול ולהתנדב למען
 שלומם וטובתם של אחרים אינה באה על חשבון השקעת היחיד בעצמו.

מסקרים שונים שנערכו בישראל על היקף תופעת ההתנדבות בקרב בני הנוער עולה כי
 כ-23% מהם מעורבים בפעילות התנדבותית מתמשכת בקהילה. הם מסייעים בבתי חולים,
 חונכים תלמידים מתקשים, חוגרים לקשישים בודדים, משתתפים בעשייה לקידום איכות
 הסביבה, וככלל מעורבים בכל מגוון הפעילויות ההתנדבותיות שיש בהן כדי לחזק יחידים
 וקבוצות בחברה.

לבני הנוער יש צורך בריגושים, ביציאה מן השגרה, בתחושת כוח ובערך עצמי. הצרכים
 האלה יכולים למצוא ביטוי בעשייה מאתגרת ובפעילות משמעותית למען אחרים, ובאותה
 שעה עשייה זו מזמנת להם חוויית היפעמות, רגעים של חדווה והכרת ערך עצמי. "לשמוע
 את האושר של האנשים ואת החיוך על פניהם בגלל משהו שאתה הצלחת לעשות, זה משמח
 מאוד. זה לא דבר ענק, אבל זה נותן לך להרגיש טוב עם עצמך." עדות אישית זו של תלמיד
 מתנדב תואמת לממצאי מחקרים המלמדים, שצעירים מתנדבים אלה חווים רגעי אושר
 בעוצמות גבוהות יותר מבני נוער שאינם מתנדבים, וחווים את העולם כמקום שטוב לחיות בו.
 ההתנדבות גם מזמנת התנסות בקבלה ובנתינה שאין להן חלופה: "ניצולת השואה שאצלה
 אנחנו מבקרות היא אישה מיוחדת. היא לימדה אותנו על החיים יותר ממה שיכולנו ללמוד
 במשך חיים שלמים. אמנם אנחנו מתנדבות אצלה, אבל היא עושה בשבילנו יותר ממה
 שאנחנו עושות בשבילה."

© כל הזכויות שמורות למחברת.